

Socijaldemokratski odgovor na pitanje rodno zasnovanog nasilja

Besima Borić

Sarajevo, 2016.

I Uvod

Nasilje nad ženama je svjetski, globalni fenomen i problem ogromnih razmjera koji predstavlja ozbiljno kršenje ljudskih prava. Traganje za uzrocima vodi nas do vremena industrijalizacije što je, zapravo, označilo kraj muške moći jer su njihov rad, a samim tim i presudan uticaj, zamijenile mašine. Ovo je, također, i period začetka feminizma.

Sva istraživanja u svijetu, a tako i u Bosni i Hercegovini (BiH), su potvrdila da nasilje nad ženama i nasilje u porodici "nisu ekscesni oblici nasilja kao drugi oblici krivičnih djela, već da su rezultat sistematskih odnosa neravnopravnosti spolova i nesrazmjernog odnosa moći između muškaraca i žena" (Konvencija Vijeća Europe o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, tzv. Istambulska konvencija, 2013).

Razorna moć rodno zasnovanog nasilja kao najčešću posljedicu ima potpuno sprječavanje žene da aktivno sudjeluje u društvenom i političkom životu, narušava odnose u porodici i zajednici i negativno djeluje na cjelokupno društvo. Najčešće žrtve su žene i djeca, posebno djevojčice, iako je prisutno i nasilje u porodici nad muškarcima i starim licima. Svi ovi oblici nasilja nisu u dovoljnoj mjeri razobličeni, ali njegove razmjere upozoravaju da ovaj fenomen niti može, niti smije biti zanemaren.

Godine iza nas označavaju vidljivu borbu protiv nasilja koju su otpočeli i vode i društveni i državni faktori diljem svijeta, a što je i zvanično potvrđeno još decembra 1979. godine kada je na snagu stupila Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena, tj. CEDAW ili poznatija kao Ženska konvencija. BiH je aktivno uključena u borbu protiv ovog fenomena. Ne treba zaboraviti da su rat, nacionalizam i retradicionalizacija društva devedesetih godina otvorili suštinsko pitanje nejednakosti u svim sferama života.

Socijaldemokratkinje su, zajedno sa drugim ženama BiH, a i regije, naročito aktivnim ženama iz nevladinog sektora, vrlo brzo prepoznale opasnost koju nose nove okolnosti i počele se okupljati ne čekajući konkretne poteze države na tom planu. Sve do danas, one su generatori mnogih promjena koje uveliko utiču na ukupno poboljšanje položaja žena i odnosa prema njima. Socijaldemokratkinje su uvijek bile u prvim redovima ove borbe, bilo da su je vodile preko političkog angažmana u partiji, bilo da je to angažman u nevladinim organizacijama, ili u kombinaciji jednog i drugog, što kroz parlamentarnu borbu daje najbolje rezultate. Upravo zahvaljujući pritisku ženskih grupa postignut je određen progres u zaštiti prava žena žrtava nasilja, kako kroz usvajanje zakonskog okvira, tako i kroz izgradnju određenih mehanizama zaštite.

Glavni generator je bila spoznaja da "muško nasilje nad ženama u svim svojim različitim oblicima i višestruka diskriminacija koju su žene iskusile u okviru dominantno muških struktura u našem društvu, kako u ratu, tako i u „mirnim vremenima“, ponovo je pokrenula žene na konkretne akcije protiv nesigurnosti, siromaštva, nezaposlenosti, zakona koji krše ženska ljudska prava, te marginalizacije u ostvarivanju prava na izbore i potreba manjinskih grupa." (Politička platforma Ženske mreže, 2015).

Problem nasilja nad ženama je vrlo kompleksan i treba ga posmatrati kao problem koji kao rezultat ima kršenje i drugih prava žena, kao što su pravo na rad, brigu o djeci, stanovanje i pristup pravdi. Nasilje nad ženama dijelom je uzrok i posljedica ženskog siromaštva i socijalne isključenosti.

Shvatajući da je pitanje rodno zasnovanog nasilja pitanje duboke neravnopravnosti, bez obzira na ustavne odredbe o nediskriminaciji i činjenicu da su međunarodni instrumenti za zaštitu ljudskih prava ugrađeni u Ustav Bosne i Hercegovine, žene u BiH su se već 2003. godine uspjele izboriti da se usvoji Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH, što je veliki korak u borbi protiv nejednakosti. "Po prvi put je

usvojen zakon koji naglašava da su i muškarci i žene individue u jednom društvu i da bi trebalo da imaju ista prava i obaveze, a ne samo da su članovi određene grupe konstitutivnog naroda” (Bergin Kulenović, Rodna jednakost i ustavne promjene, 2008). Donošenje entitetskih zakona protiv nasilja u porodici već od 2005. godine, kao i izmjene krivičnog zakonodavstva i sličnih zakona, pokazuju kontinuitet borbe za eliminaciju nasilja, a rezultat su prije svega ženske aktivnosti, posebno u sinergiji nevladinih žena i žena iz političkih stranaka u čemu socijaldemokratkinje vrlo aktivno učestvuju.

Nedavno ratificiranje Istambulske konvencije protiv nasilja nad ženama, u čemu je BiH među prvim zemljama u Evropi koje su prihvatile ovaj dokument, koji je vrlo zahtjevan prema zemljama potpisnicama, pokazuje opredjeljenje države da se aktivno bori protiv nasilja nad ženama. Pozitivan korak dalje predstavlja i aktivnost Agencije za ravnopravnost spolova BiH i Ženske mreže BiH na donošenju Strategije za implementaciju ove Konvencije. “Veliko dostignuće Konvencije jeste da je podigla svijest ključnih aktera i pomogla da se različiti oblici nasilja nad ženama nađu na političkoj agenda” (Istambulska konvencija, preambula).

Iskustvo nas uči da se u BiH mnogo lakše donose zakoni nego što se ozbiljno pristupa njihovoj implementaciji. Naročito se to tiče zakona koji su na agendi za pristup EU. To je razlog što se mora mnogo više pažnje posvetiti praćenju realizacije opredjeljenja i zakonskih obaveza, njihovom unapređenju i javnom očitovanju. To se posebno odnosi na zakone koji reguliraju pitanja ravnopravnosti spolova, eliminaciju svih oblika diskriminacije, a posebno nasilja nad ženama, stvaranja uvjeta za njihovu nesmetanu primjenu kako ne bi ostali “mrtvo slovo na papiru”.

Konvencija traži od država članica da ostvare značajan napredak u četiri glavne oblasti: zakonodavnih i političkih mjera, podrške i zaštite žrtvama, prikupljanju podataka i podizanju svijesti.

Naša socijaldemokratska vizija se podudara sa osnovnim ciljevima Konvencije, a to je “stvaranje Evrope u kojoj nema nasilja nad ženama i nasilja u porodici”. Jednako je i sa deklariranim specifičnim ciljem Konvencije, a to je zaštita žena od svih oblika nasilja, kao i sprečavanje, krivično gonjenje i eliminiranje nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Dakle, nulta tolerancija na nasilje!

Značaj ove Konvencije, kao i činjenica da smo je u BiH ratificirali, leži i u činjenici da je ona “prvi dokument u svijetu koji prepoznaje neravnopravnost spolova kao uzrok nasilja nad ženama i nasilja u porodici i definira načine kako da se taj uzrok eliminiira” (I. Dervoz, Konferencija za štampu, 2014).

„Teško je očekivati veći napredak u poštivanju ljudskih prava u BiH ukoliko se ne promijeni koncept kolektivnog identiteta koji se zasniva na etničkoj pripadnosti“ (ICVA, Ljudska prava u BiH: Monitoring ljudskih prava u okviru razvojne strategije BiH, 2013). Naš Ustav ne poznaje individualna prava iako je njegov sastavni dio i Evropska konvencija o ljudskim pravima koja traži poštivanje individualnih prava, što u našim uvjetima nije do kraja omogućeno pojedincima.

Za nas socijaldemokrate ovo otvara i veliki prostor za djelovanje u čemu svi imaju zadaću i obavezu: i vlasti i međunarodna zajednica i građani. Svi moraju shvatiti da vlast mora biti u službi svakog građanina, a ne samo svoga naroda.

„Što se tiče situacije u BiH, mora se konstatirati da je značajan progres napravljen u području ljudskih prava tokom nekoliko zadnjih godina. Ipak, dosta toga ostaje da se uradi. Generalno, poštivanje zakona i osnovnih ljudskih prava i dalje je na niskom nivou u BiH, kao što je i sposobnost odgovornih institucija u BiH da odgovore na ova pitanja“ (ICVA, Monitoring ljudskih prava, 2013). Dodatno, imamo odgovornost kao zemlja koja je predala aplikaciju za pristup EU jer „Evropska Unija veoma ozbiljno pristupa pitanju ljudskih prava i specijalno posmatra države sa aspiracijama da postanu članice EU, kao što je to slučaj sa Bosnom i Hercegovinom“ (ICVA, Monitoring ljudskih prava, 2013).

Za nas socijaldemokrate je vrlo važno stalno prepoznavati i analizirati kontekst u kojem se dešavaju svi problemi u vezi sa nasiljem i općenito kršenjem ljudskih prava kako bismo ih mogli adekvatno rješavati.

II Zašto mi kao socijaldemokratkinje razmatramo ovu temu, zašto nam je ona bitna?

Kao socijaldemokratkinje, vrlo smo zainteresirane za potpuno razobličavanje rodno zasnovanog nasilja i poduzimanje mjera za njegovo suzbijanje do eliminacije, već i iz razloga što ono, uz druge faktore, jeste jedan od kočnica i zapreka postizanju ravnopravnosti i jednakopravnosti u društvu, a samim tim i bržem razvoju cjelokupnog društva.

Cilj naše socijaldemokratske politike rodne ravnopravnosti je osigurati jednaku raspodjelu moći i resursa za žene i muškarce kako bi mogli utjecati i na društvene procese i na svoje vlastite živote. Kada muškarci i žene dijele moć i utjecaj u svim sferama društva, rezultat je društvo u kojem ima više pravde i demokratije, i poštivanja ljudskih prava. Rodna ravnopravnost, također, doprinosi ekonomskom razvoju, suzbijanju siromaštva, većem stepenu obrazovanja, boljem zdravlju, kreativnosti i razvoju vještina i znanja, a to znači i eliminaciju uzroka negativnih pojava, među kojima nasilje zauzima visoko mjesto.

Svjesne smo da u Dejtonskoj BiH dominira etnonacionalni identitet koji je postao mjerilo svega, te je to razlog da rodni identitet ima male šanse. A rezultate takve politike vidimo u marginaliziranom položaju žena te opresiji koju one trpe danas u BiH i bez obzira na zakonodavni napredak. To se posebno vidi u činjenici da imamo mali broj prijavljenih i procesuiranih slučajeva nasilja u porodici, da se slučajevi krivičnog djela nasilja u porodici najčešće kažnjavaju novčanim i uvjetnim kaznama, da se zaštitne mjere rijetko izriču, da je prisutna neujednačena praksa odgovora institucija na prijavljeni slučaj nasilja u porodici, da sigurne kuće nisu osigurane kroz finansiranje, niti je osigurano njihovo uključivanje u koordinirani odgovor institucija na nasilje.

Zato se kao socijaldemokratkinje zalažemo za stvaranje uvjeta u kojima će deklarativno i formalno opredjeljenje za eliminaciju i sankcioniranje nasilja nad ženama biti utkano u sve pore života, rada i djelovanja, te doprinositi oblikovanju bh. društva kao društva koje počiva na načelima rodne ravnopravnosti i društva koje počiva na principima pravde, slobode i solidarnosti. Naš interes za ovu temu je, također, pojačan u uvjetima u kojima vidimo da su na stalnom udaru ustavne i zakonske garancije jednakosti ljudi, muškaraca i žena. Sveprisutni, pa možda čak i narastajući patrijarhalizam i konzervativizam su stalne opasnosti koje prijete da ugroze dostignuća na planu borbe protiv nejednakosti i diskriminacije.

III Šta želimo postići?

Kako su nam ljudska prava, socijalna pravda, emancipacija žena i rodna ravnopravnost među prioritetima, ne možemo dopustiti ovakav razvoj situacije, te ćemo dalje osmišljavati i jačati našu političku i parlamentarnu aktivnost.

Za dostizanje naših socijaldemokratskih ciljeva ravnopravnosti i nediskriminacije potrebno je obezbijediti mnoge pretpostavke. Jedna od njih je zakonodavstvo. Činjenica da BiH ima specifičnu ustavnu strukturu, različite nivoe vlasti i njihove nadležnosti dovodi do toga da su zakonska i druga rješenja često neujednačena, te je i dostupnost servisa i različitih mjera za žrtve nasilja često neujednačena i neadekvatna, a na štetu diskriminiranih.

Također, zakonodavstvo na svim nivoima vlasti u BiH ne pruža definiciju nasilja nad ženama. Zakoni o zaštiti od nasilja u porodici Federacije BiH i Republike Srpske ne pružaju te definicije, a niti obje trenutno važeće strategije za borbu protiv nasilja u porodici. Kada je u pitanju definiranje rodno zasnovanog nasilja, na nivou BiH, Zakon o ravnopravnosti spolova (ZORP) zabranjuje i definira nasilje po osnovu spola u okviru kojeg se indirektno definira i rodno zasnovano nasilje.

ZORP definira nasilje po osnovu spola kao "svako djelovanje kojim se nanosi ili može biti nanijeta fizička, psihička, seksualna ili ekonomska šteta ili patnja, kao i prijetnja takvim djelovanjem koje sputavaju osobu ili grupu osoba da uživa u svojim ljudskim pravima i slobodama u javnoj i privatnoj sferi života" (ZORP, 2003).

Iz ovog proizilazi da ovakvo poimanje rodno zasnovanog nasilja nije usklađeno sa standardom koji normira Istambulska konvencija, s obzirom na to da ZORP izričito ne navodi da rodno zasnovano nasilje

“označava nasilje koje je usmjereno protiv žene zato što je žena, odnosno ono koje nesrazmjerno utiče na žene, niti uključuje priznanje da ova vrsta nasilja predstavlja kršenje ženskih ljudskih prava”. (Agencija za ravnopravnost spolova BiH, Studija o rasprostranjenosti i karakteristikama nasilja nad ženama u BiH, 2013.)

Slična je situacija i sa definiranjem pojma žrtva. Zakonodavstva Federacije BiH i RS, a posebno entitetski zakoni o zaštiti od nasilja u porodici, nisu u potpunosti usklađeni sa standardima iz Istambulske konvencije u pogledu poimanja i zakonskog određenja pojma žrtve.

IV Kome želimo pomoći?

Svaka peta žena u BiH je izložena nasilju, već preživljenom ili u pokušaju i već sama ta činjenica je dovoljna za angažman socijaldemokratkinja jer to pokazuje neravnopravan položaj žena, koje u našim društvima nisu manjina, već polovina stanovništva. Ovo je naročito iz razloga što to sputava njihove potencijale i značajan doprinos razvoju našeg društva, bilo da se radi o sferi odlučivanja ili o sferi rada.

Generalno gledano, žrtve preživljenog nasilja se suočavaju sa cijelim nizom prepreka u ostvarivanju osnovnih prava bez obzira u kojoj sredini žive ili kojeg su nivoa obrazovanja. To su problemi kao što je pravo na zapošljavanje, stanovanje, pristup pravdi, pravnoj pomoći i sl. Također, žrtve bivaju dodatno ugrožene postupkom izvršenja presuda o podjeli zajedničke stečene imovine, izdržavanja bračnog partnera ili alimentacije.

Ovo se posebno odnosi na tzv. ranjive skupine, kao što su Romkinje, žene sa invaliditetom, koje su izložene višestrukoj diskriminaciji, a za koje treba provoditi i dodatne aktivnosti i kreirati rješenja koja u pravnom sistemu još uvijek nemamo. Uz njih postoji i velika skupina žena posebno izloženih nasilju, a koje ga ne prepoznaju na pravi način, a riječ je o ruralnim ženama i ženama iz malih sredina.

Rodno zasnovano nasilje, posebno u grupi žena koje žive u malim sredinama i na selu je veoma prisutno. Žena u tradicionalnoj porodici je žrtva stereotipa i njena “uloga” je da trpi sve što joj se dešava. I sve dok se podređenost žene u ruralnim sredinama, ali ne samo u ruralnim, podrazumijeva, mnogi oblici nasilja se teško prepoznaju. Kao socijaldemokratkinje smo stava da je potrebna posebna aktivnost i pažnja prema ženama iz ruralnih sredina jer žene iz ove grupe nemaju dovoljno razvijenu svijest o tome da trpe nasilje. Ali slična je situacija i sa nasilnikom i samim okruženjem jer i sami nasilnici, najčešće partneri, duboko vjeruju da polažu sva prava nad svojim suprugama i partnerkama i to je teško iskorijeniti. Insistiranje na sprovođenju postojećih zakona, jačanje institucija, upoznavanje žena sa njihovim pravima, jačanje pozicije žena u društvu, materijalna nezavisnost, bile bi put do smanjenja broja žena žrtava nasilja.

Pitanju ekonomskog nasilja, također se ne pridaje dužna pažnja, niti je ono precizno definirano. Analiza koju je radila nevladina organizacija „Prava za sve“ je pokazala da „i pored dvadesetak zakona i politika koje regulišu pitanje ravnopravnosti spolova i zabranu diskriminacije po bilo kojem osnovu, uključujući i rod/spol, odnosno, zaštitu od nasilja nad ženama i nasilja u porodici, žene nemaju pristup efikasnoj zaštiti od ekonomskog nasilja u partnerskim vezama“ (Prava za sve, Izvještaj o ekonomskom nasilju nad ženama u partnerskim vezama u Bosni i Hercegovini, 2013).

Iz ovih i drugih razloga mi socijaldemokratkinje tražimo veću pozornost ovim pitanjima i posebno drugačiji pristup cjelokupnom razvoju društva. Zainteresirane smo za demokraciju koja podrazumijeva i paritet i punu participaciju koja će obezbijediti rodnu ravnopravnost, prava na dostojanstven život bez nasilja, prava na slobodan izbor, pravo na slobodnu seksualnu orijentaciju, spolni identitet, jednakost svih porodica i podršku za njihovu neprocjenjivu društvenu ulogu brige o svojim članovima, bez obzira o tome o kakvoj se formi porodice radi. Ovo znači da tražimo konkretne politike i njihovo provođenje i u oblasti politike, ekonomije, nasilja, siromaštva, reproduktivnih i seksualnih prava, privatnog života, ali i jake i društveno i parlamentarno nadzirane državne mehanizme za rodnu ravnopravnost.

Veliko područje našeg djelovanja bi morali biti i institucionalni mehanizmi za ravnopravnost spolova u BiH na svim nivoima, koji još uvijek ne ostvaruju u potpunosti svoju ulogu, često iz razloga nedovoljnog

razumijevanja njihovog značaja, neadekvatne spremnosti, ali i otpora.

S obzirom da nevladine organizacije i neki dijelovi civilnog društva čine najveće napore kad je borba za sprečavanje nasilja nad ženama u pitanju, jako je važno da socijaldemokratkinje nastave sa svojom praksom u ostvarivanju pune saradnju sa njima i postignu sinergiju u djelovanju, svako u svom domenu. Nevladine organizacije, odnosno organizacije civilnog društva u kontinuitetu pružaju sklonište žrtvama nasilja, daju pravne savjete, medicinsko odnosno psihološko savjetovalište i osiguravaju SOS telefone, kao i druge neophodne usluge. Ovo je praksa i u BiH i u mnogim drugim državama.

Uvjerene smo, također, da moramo graditi saradnju i sa drugim političkim opcijama ljevice i civilnim društvom, ali ne na uštrb naših socijaldemokratskih principa i ciljeva. U skladu sa opredjeljenjem Ženske platforme CEE radit ćemo na tome da se pokrene veliki evropski ženski pokret za solidarnu EU.

V Pregled trenutnog stanja i politike u BiH

Pregled stanja u vezi sa nasiljem nad ženama po prvi put je na cjelovit način prikazan 2013. kada je predstavljena prva Studija o rasprostranjenosti i karakteristikama nasilja nad ženama u BiH. Studija je konstatirala „da su žene u BiH izložene visokom riziku od nasilja i to najčešće u svom neposrednom, intimnom okruženju u porodici.“ Istraživanje je pokazalo žalosnu sliku da je 47,2% žena doživjelo neki oblik nasilja u toku svog života nakon 15. godine, a da se samo 5,5% žena, koje su preživjele nasilje, obraćalo za pomoć i podršku institucijama.“ Razloge svakako treba tražiti u predrasudama i stigmatizaciji preživjelih u društvu, u nepoznavanju svojih prava ili nepovjerenju u rad institucija. Ne treba zanemariti i blagu kaznenu politiku jer najveći broj presuda su bile uvjetne kazne, a u mnogo manjem obimu novčane ili kazne zatvora. Studija je, također, pokazala da je najučestaliji oblik nasilja psihološko nasilje, a zatim fizičko, te seksualno. Vrlo malo žena ukazuje na ekonomsko nasilje koje je zabranjeni oblik nasilja. (SOC, Narandžasti izvještaj, 2016)

Ne treba zaboraviti da se i u BiH nasilje nad ženama i nasilje u porodici godinama smatralo privatnim problemom i da je, upravo zahvaljujući djelovanju ženskih grupa, postalo javni problem, iako ne dovoljno vidljiv, s obzirom da je svaka četvrta žena doživjela neki oblik nasilja. I Studija o rasprostranjenosti i karakteristikama nasilja nad ženama u BiH dalje ukazuje na činjenicu da su nasilju najčešće izložene žene starosti od 18 do 24 godine života, te češće žene iz ruralnih, nego iz urbanih sredina. Ističe se i podatak da žene često ne znaju prepoznati nasilje koje se vrši nad njima i da sebe ne vide kao žrtve nasilja.

BiH je usvojila relevantne domaće i međunarodno zakonodavstvo iz oblasti ženskih ljudskih prava uključujući: Konvenciju o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW, Ženska konvencija), Konvenciju Vijeća Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, Zakon o ravnopravnosti spolova BiH, te je donijela i Gender akcioni plan, već drugi po redu. Također, oba entitetska Krivična zakona zabranjuju nasilje u porodici kao krivično djelo, ali i silovanje uključujući silovanje u braku, spolni odnos sa maloljetnicom, itd. U velikom broju područja, usvojeni su protokoli o postupanju u slučajevima nasilja u porodici koji predviđaju saradnju niza institucija i nevladinih organizacija.

Može se reći da se BiH već desetak godina intenzivno bavi pitanjima nasilja nad ženama i nasilja u porodici, te je uspostavila pravni sistem koji bi mogao doprinijeti suzbijanju ove pojave. Tako je 2005. godine donesen Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH koji je mijenjan i dopunjavan 2013. godine u smislu zbrinjavanja žrtava u sigurne kuće. Također je 2005. usvojen Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske. Porodični zakoni FBiH i Republike Srpske se, takođe, dotiču ovog pitanja. U Brčko distriktu BiH ni 2015. nije donešen Zakon o zaštiti od nasilja u porodici.

Veliki iskorak napravila je BiH ratifikacijom Istambulske konvencije (CAHVIO), odnosno Konvencije Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, 2013. godine, i to kao jedna od prvih država koje su potpisale i ratificirale ovaj dokument. Potom je u julu 2015. godine usvojena i Okvirna strategija za provedbu ove Konvencije za period 2015–2018. Provedba Istambulske konvencije je veliki izazov za 2016. i naredne godine jer će BiH upravo brzinom i kvalitetom implementacije ovog

dokumenta pokazati svoj istinski odnos i opredjeljenje za borbu protiv nasilja nad ženama i porodičnog nasilja. U tom kontekstu, ohrabruje informacija da je Agencija za ravnopravnost spolova BiH krajem 2015. potpisala Memorandum o saradnji sa Sigurnom mrežom BiH, koalicijom organizacija civilnog društva koje rade na suzbijanju rodno zasnovanog nasilja, među kojima su i svih devet sigurnih kuća u BiH.

Ono što je još uvijek izražen problem, naročito u FBiH, jer RS ima adekvatno riješen problem, jeste pitanje finansiranja sigurnih kuća. Svrha sigurnih kuća jeste da osiguraju neposredan i neprekidan pristup sigurnom smještaju za žrtve, posebno žene i djecu, koji nisu više sigurni u svom domu. Dijalog koji se vodi između vlasti u FBiH i ženskih nevladinih organizacija koje se bave pitanjima zbrinjavanja žrtava nasilja moraće uskoro biti okončan kompromisnim rješenjem koje će ići u korist žrtava, a koji će uvažiti iskustva i stručnost osoblja devet sigurnih kuća koje u BiH vodi nekoliko ženskih nevladinih organizacija. U smislu finansiranja sigurnih kuća, na potezu su entiteti i kantoni koji treba da obezbijede zakonsko finansiranje i nadzor nad radom sigurnih kuća, odnosno da zajedno sa nevladinim organizacijama pronađu najprikladnija zakonska rješenja. Ovo je trenutno slaba tačka u cjelokupnoj borbi protiv nasilja nad ženama od koje niko nema koristi i koja rizikuje da dugoročno oslabi ovu borbu.

Uz ovaj problem treba sagledati i ravnomjernu rasprostranjenost i raspored sigurnih kuća, posebno u RS, kako bi cjelokupna teritorija bila pokrivena, a samim tim i zadovoljene potrebe. Kako je BiH među prvim državama u cijeloj Evropi usvojila javnopolitički dokument za provedbu Konvencije, za očekivati je brzo rješenje ovog problema.

Brzina usvajanja određenih zakona, strategija, politika uvijek otvara sumnju i u brzinu implementacije, u čemu se, zapravo, vidi stvarna opredijeljenost i posvećenost nekom problemu. Država BiH na svom putu zadovoljavanja zahtjeva EU često formalno prihvata zakone, ali isto tako često ostaje na začelju u njihovoj primjeni, što uvijek ide na štetu onih kojih se to posebno tiče. Naročito je to slučaj sa pitanjima ženskih ljudskih prava i zato je bitno staviti ih u fokus političke i parlamentarne aktivnosti, prije svega socijaldemokratkinja.

VI Zašto mislimo da je promjena neophodna i u kojem smjeru?

Puno je razloga koji traže agilniji odnos prema obavezama države, ali i društva u borbi protiv rodno zasnovanog nasilja, a i nasilja svake vrste. Stoga mislimo da je neophodno što prije pristupiti implementaciji svih obaveza proisteklih iz ratificirane Istarske konvencije i Strategije za njenu primjenu, izmjenama zakona, njihovoj implementaciji i većem senzibiliziranju javnosti na ova pitanja. Kao socijaldemokratkinje, vrlo smo zainteresirane da putem kontinuiranih aktivnosti u političkom i parlamentarnom radu utičemo na brže mijenjanje ukupnog odnosa prema pitanju nasilja nad ženama.

Potpuno smo svjesne da su žene žrtve nasilja, naročito nasilja u porodici, izložene diskriminaciji i dodatnoj viktimizaciji, i da nasilje donosi i kršenje i drugih prava žena kao što su pravo na rad, brigu o djeci, stanovanje i pristup pravdi. Ovo je problem koji se mora tretirati kao dio problema neravnopravnog položaja žena u društvu, što mi kao socijaldemokratkinje ne možemo ni prihvatiti niti tolerirati.

Pitanje rodne ravnopravnosti nije samo pitanje poštovanja ženskih ljudskih prava, za nas je ono osnova razvoja na svim nivoima i u svim društvenim oblastima, što bi trebalo dovesti do poboljšanja ukupnog kvaliteta života građana i građanki. Zato pitanje nasilja nad ženama ne možemo posmatrati izolirano od pitanja povećavanja žena na mjestima odlučivanja, ukupnog angažmana koji će dovesti i do podizanja svijesti javnosti o razmjerama problema i njegovim posljedicama i sveukupnog sagledavanja i rada na suzbijanju pojave. Naše zalaganje mora ići za tim da cjelokupan koncept rodne ravnopravnosti mora biti integriran u sve razvojne politike, da raspodjela društvenog dohotka mora uvažiti rodnu dimenziju, ispravljati nejednakosti, njegovati solidarnost i doprinijeti stvaranju održivog razvoja.

Naime, ne može se govoriti o dostizanju ravnopravnosti, a pri tom godinama odugovlačiti sa rješavanjem pitanja pune zaštite prava na reproduktivno zdravlje, prava na slobodu odlučivanja o rađanju djece, mjera za zaštitu trudnica i porodilja, majki, djece i dostupnosti zdravstvenih usluga najugroženijim grupama žena (žene s invaliditetom, žene iz ruralnih područja, starijih žene i sl.). Također je potrebno mijenjati ukupno poimanje moderne porodice danas u BiH, njene uloge i modela ponašanja i muškaraca i žena

u takvoj porodici. U tom smislu je dragocjena pomoć društva i države u borbi protiv predrasuda, ali i stvaranju i ekonomskog i socijalnog okvira koji će pomoći jačanju uloge žene i u porodici i u društvu.

Veoma je važno isticati da je rodno zasnovano nasilje društveni i politički problem čije sankcioniranje mora biti adekvatno tretirano kaznenim zakonodavstvom, koje mora biti dio konkretnih mjera u borbi protiv ove pojave. Bilo bi dobro u aktivnostima slijediti nalaze iz Studije o rasprostranjenosti i karakteristikama nasilja nad ženama u BiH, koju je uradio autorski tim na inicijativu Agencije za ravnopravnost spolova BiH i koji se „nadaju se da će studija poslužiti kao važan analitički resurs svim društvenim akterima prilikom zagovaranja, izrade i usvajanja zakona, podzakonskih akata i politika koji streme ka poštovanju i zaštiti ljudskih prava žena, uklanjanju rodno zasnovanog nasilja nad ženama, te ultimativno streme izgradnji društva rodne ravnopravnosti i jednakosti u BiH”.

VII Koje promjene zagovaramo i kako ih planiramo postići?

U posljednje vrijeme u BiH su organizacije koje se bave pitanjima rodno zasnovanog nasilja i pitanjima nasilja u porodici, uključujući CEDAW Komitet, proizvele čitav niz preporuka, i načelnih i specifičnih, koje na vrlo konkretan način trasiraju aktivnosti i poteze koje trebaju činiti i vlast i civilni sektor, uključujući političke stranke. Kao socijaldemokratkinje ćemo se u svojoj političkoj i parlamentarnoj aktivnosti posebno zalagati za primjenu tih preporuka, koje prihvatamo i kao svoju zadaću. Naša politička aktivnost biće usmjerena prvenstveno na slijedeća socijaldemokratska opredjeljenja, a unutar kojih aktivnosti će biti inkorporirane preporuke iz prethodnog stava:

1. BiH kao država ravnopravnih žena i muškaraca

Kao socijaldemokratkinje opredijeljene smo graditi BiH kao društvo rodne ravnopravnosti u kojem žene i muškarci dijele moć i imaju jednaka prava, odgovornosti i mogućnosti. I zato smo protiv toga da se ženama ograničavaju mogućnosti za ostvarivanje ekonomske slobode i nezavisnosti, pune političke participacije i života bez nasilja, te je sva naša politička aktivnost usmjerena ka stvaranju takvih uvjeta i života u BiH.

2. Snažnije učešće žena u javnom i političkom životu

Socijaldemokratkinje će nastaviti svoje dugogodišnje zalaganje za postizanje veće ravnopravnosti i na način povećanja učešća žena u političkom životu i na mjestima odlučivanja. Zalaganje se odnosi i na unutarpartijsku demokraciju, ali i na tješnju saradnju sa ženskim nevladinim organizacijama na očuvanju i povećanju dostignuća u oblasti ravnopravnosti i nediskriminacije, kao važnom uvjetu i potencijalu u borbi protiv nasilja nad ženama.

3. Ekonomsko osnaživanje žena

Jedan od čestih uzroka neravnopravnosti, ali i nasilja nad ženama jeste ekonomska neovisnost, te će naše aktivnosti posebno biti usmjerene ka uspostavljanju programa koji su zasnovani na principima osnaživanje žena, a posebno žrtava nasilja, programima za podizanje radnih kompetencija, te kvalifikacija, prekvalifikacija, zapošljavanja i samozapošljavanja, te jačanja poduzetništva žena.

4. Potpuna posvećenost implementaciji Istambulske konvencije

Usaglašavanje zakonskog i institucionalnog okvira sa Istambulskom konvencijom, kao i njihova implementacija moraju postati predmetom stalne aktivnosti u državi. Veliki korak koji je BiH napravila ratificiranjem Istambulske konvencije i izradom Strategije za njenu primjenu, kao i sve dosadašnje aktivnosti vođene u BiH, moraju biti nastavljene u političkoj i parlamentarnoj aktivnosti socijaldemokratkinja i svih drugih subjekata. Dostignuća, kao i eventualne zastoje treba javno obznanjivati i u parlamentarnoj, ali i medijskoj i svakoj drugoj aktivnosti.

5. Promjene Ustava BiH

Razgovori i aktivnosti na promjenama Ustava BiH moraju obuhvatiti i pitanje rodne ravnopravnosti u svim

njenim dimenzijama, posebno u oblasti preciziranja zabranjenih osnova diskriminacije, ali i definiranja socijalnih i ekonomskih prava. To je i obaveza države BiH, u skladu sa preporukom CEDAW Komiteta da BiH kao "zemlja članica posebno ugradi u novi Ustav definiciju ravnopravnosti između žena i muškaraca i zabranu direktne i indirektno diskriminacije žena u javnoj i privatnoj sferi".

6. Pozitivna iskustva saradnje

Afirmirati dosadašnja iskustva i dobre prakse saradnje nevladinih organizacija, parlamentarki, institucionalnih mehanizama i drugih subjekata, koji mogu poslužiti kao dobri modeli koji vode efektivnijoj i sadržajnijoj borbi protiv rodno zasnovanog nasilja, ali i pomicanja u oblasti rodne ravnopravnosti, koja je osnov za brži razvoj ukupnog bh. društva.

7. Aktivnosti nevladinih organizacija

Najdragocjeniji doprinos u borbi protiv rodno zasnovanog nasilja dale su ženske nevladine organizacije u BiH i zato je naš trajni zadatak praćenje i pružanje podrške realizaciji napora koje čine ženske organizacije u cijeloj BiH. Zajedno sa njima treba raditi na praćenju provedbe zakona i politika iz ove oblasti, te voditi „stalni dijalog i koordinaciju između nadležnih institucija, uključujući policiju, centre za socijalni rad, sudove i tužilaštva, i nevladine organizacije koje osiguravaju pomoć i zaštitu za žrtve nasilja na lokalnom, kantonalnom i entitetskom nivou, kao i organizacije koje se bave nezavisnim praćenjem zakona i politika u oblasti prava žena“ (Prava za sve, 2013).

8. Jačanje državnih, ali i lokalnih mehanizama za unapređenje položaja žena

Veliki napor su uložile žene u BiH na stvaranju institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova, ali njihova uloga niti je dovoljno vidljiva, niti su predstavnici zakonodavne, a još manje izvršne vlasti posvećeni njihovom jačanju i ostvarivanju njihove uloge. To je veliki prostor za djelovanje, koji bi u narednom period morao biti u fokusu socijaldemokratske političke borbe i zalaganja. Posebno se treba posvetiti implementaciji Gender akcionog plana BiH, čije ostvarenje mora biti praćeno u parlamentarnoj raspravi, a ne ostati samo u ministarstvima i vladama.

9. Posvećenost obrazovnom procesu u BiH

Svjesne da živimo u tradicionalnom društvu čije "vrijednosti" su ojačane posljednjih godina, zalagati ćemo se posebno za promjene u obrazovnom sistemu, nastavnim planovima i programima, udžbenicima, naročito kad su u pitanju stereotipi u prikazivanju uloge porodice, oca, majke, muškarca i žene. Njegovanje rodne ravnopravnosti mora biti integrirano u sve nastavne sadržaje.

10. Rad sa ženama u malim i ruralnim sredinama

Posebne aktivnosti kreirati i voditi sa ženama iz manjih i ruralnih sredina i na podizanju svijesti o prepoznavanju rodno zasnovanog nasilja, ali i na ekonomskom i socijalnom jačanju ovih žena i njihovog okruženja.